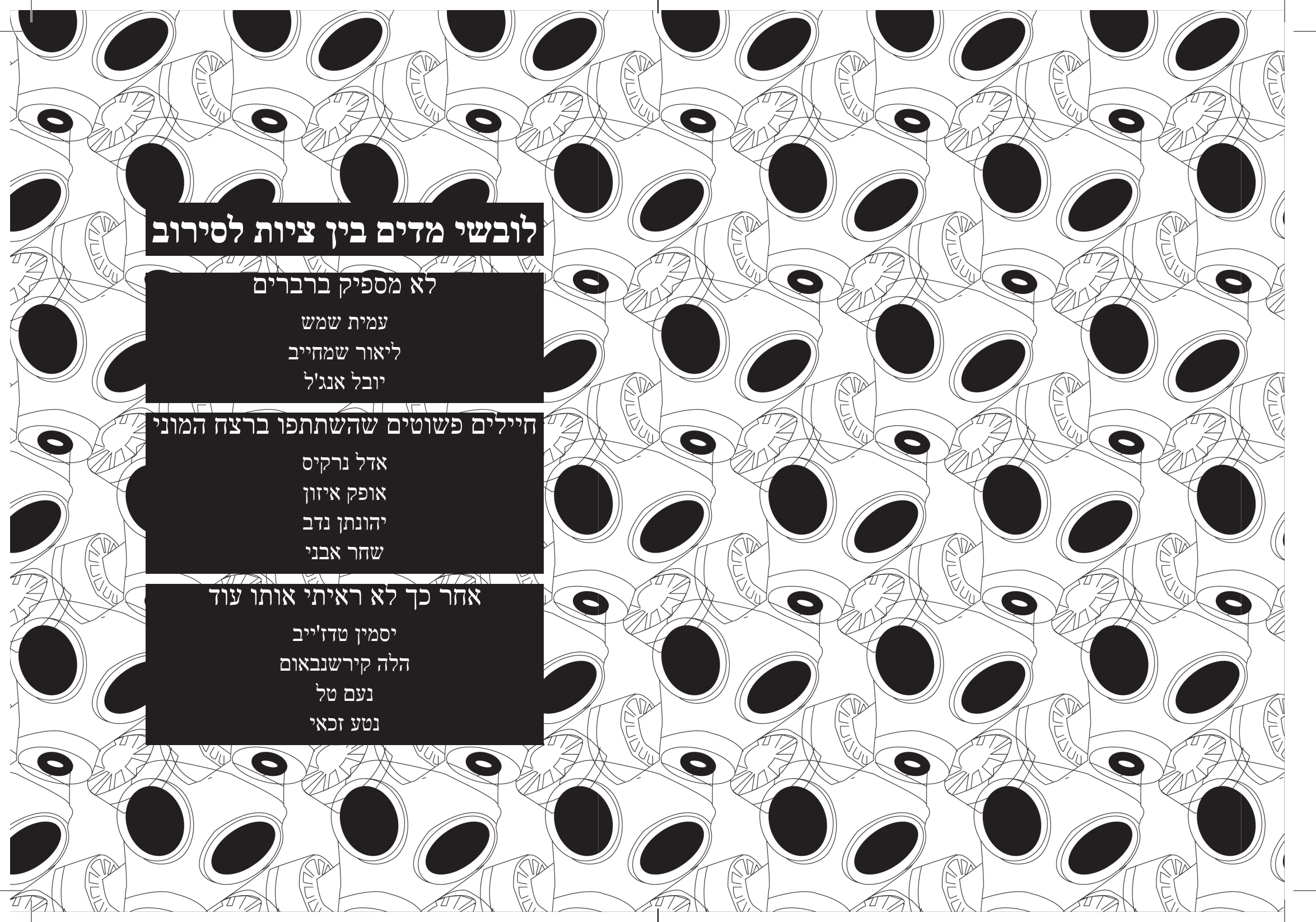

לובשי מדים בין ציות לסירוב

לובשי מדים בין ציות לסירוב

לא מספיק ברברים

עמית שמש
ליאור שמחייב
יובל אנג'ל

חיילים פשוטים שהשתתפו ברצח המוני

אדל נרקיס
אופק איזון
יהונתן נדב
שחר אבני

אחר כך לא ראיתי אותו עוד

יסמין טדז'ייב
הלה קירשנבאום
נעם טל
נטע זכאי

גבלס

פושע מלחמה נאצי, מראשי משטרו של אדולף היטלר בגרמניה הנאצית, שבה שימש שר התעמולה וראש משרד הרייך לתעמולה ולהשכלת העם. גם בתור מקורב של היטלר, גבלס היה ייחודי בקנאותו האידאולוגית להיטלר, למפלגה הנאצית ולתורת הגזע. נאומיו ומאמריו גדושי האנטישמיות מילאו תפקיד מרכזי בהכשרת דעת הקהל לרדיפה גזענית של היהודים ולבסוף להשמדתם בשואה. עם סופו של הרייך השלישי והתאבדותו של היטלר ב-1945, שהה גבלס בבונקר של היטלר בברלין יחד עם משפחתו של היטלר. גבלס הוכיח את נאמנותו לפיהרר עד הסוף, נשאר בבונקר עד התאבדותו של היטלר, על אף הסכנות. בצוואתו של היטלר, מינה את גבלס לקנצלר גרמניה. בסופו דבר יוזף לא היה הקנצלר וירה בעצמו.

איינזצגרופן

אנשי האיינזצגרופן יורים למוות ביהודים, ברית המועצות, 22 ליוני 1941

המחנה "פאנטה" חלק פאנטה
 קיבוץ 1941 כארץ הכאבים
 ב"ל נש א"ל
 דאד
 געו

עוצבות מבצע של קבוצות רצח ממונעות שפעלו במהלך מלחמת העולם השנייה במסגרת מבצע ברברוסה באזורים הכבושים של גרמניה הנאצית. עיקר פעילותן היה בשנים 1941 - 1942.

האיינזצגרופן פעלו לפי הנחיות המשרד הראשי לביטחון הרייך בראשות רינהרד היידריך. תפקידן היה להתקדם בעקבות היחידות הלוחמות ולחסל את "האויבים האידאולוגיים" ואת כל הכוחות האנטי-נאציים שנותרו בשטח באזורים הכבושים. שיטת ההרג העיקרית בשלב זה הייתה פשוטה מאד: מיד לאחר כניסת יחידות הוורמאכט והשלמת הכיבוש הצבאי, נכנסו לעיר בעקבותיהן עוצבות המבצע. אנשיהן הורו ליהודים לצאת את בתיהם, הובילו לחפירה שהוכנה מראש, הופרדו ואולצו להתפשט, הועמדו בקצה התעלה או הבור, ונורו למוות. לאחר מכן הם החלו להשתמש בשיטת משאיות הגז. האיינזצגרופן אחראים על רציחתם של מאות אלפי יהודים.

"לא מספיק ברברים"¹

"לא מספיק ברברים"¹

בתקופת מלחמת העולם השנייה, 1939-1945, בוצע הרג המוני של חיילים ואזרחים בידי חיילים פשוטים. במלחמה זו גדל מספר השבויים שמתו בשבי והגיע לממדים מבהילים יותר מכל מלחמה לפנייה. חיילים גרמנים השתתפו בהרג המוני של יהודים במזרח אירופה, בעיקר בפולין, באמצעות בורות ירי. חיילים יפנים אנסו ורצחו נשים סיניות וחיילים שבויים סיניים וחיילים סובייטים השתתפו בהרג המוני של חיילים שבויים גרמנים. במהלך קרבות ההריגות ההמוניות ברוסיה היו רציחות שבויים, הרעבה למוות של שבויים במחנות, ירי המוני באזרחים בפעולות גמול - כל זה נתמך ע"י מונחים גזעניים של עליונות שרווחו בצבא היבשה במזרח. חלק מהנרצחים לא נהרגו בשדה הקרב, אלא בתור שבויי מלחמה, ואולם, על פי החוק הבינלאומי, אסור לרצוח או להתעלל בשבויי מלחמה.² לפי ניצול וולצר, ההיסטוריונים שכתבו את הספר "חיילים", התעללות בשבויי מלחמה והרצח שלהם הם מעשים של אלימות קיצונית האופייניים לעימותים צבאיים מאז העת העתיקה.

במלחמת העולם השנייה נפלו שלושים מליון בקירוב חיילים בשבי. המזון ותנאי הלינה של השבויים היו לקויים תמיד. פשע המלחמה החמור ביותר של רצח שבויים היה של הוורמאכט, צבא גרמניה הנאצית, שהיה אחראי לרצח המוני של שבויי מלחמה סובייטים. על פי הערכות שונות, מתוך 5.3 עד 5.7 מיליון חיילי הצבא האדום שנפלו בשבי הגרמני, 2.5 עד 3.3 מיליון מתו בשבי (45 עד 57 אחוז מהשבויים).

לטענת החוקרים, שתי סיבות מרכזיות גרמו למספר העצום הזה של החללים: הראשונה הייתה החלטת מפקדת זרוע יבשה שלא לדאוג לאספקת מזון מספקת לחיילים השבויים. השנייה הייתה המסר שקיבלו החיילים הגרמנים בכל הזדמנות להילחם ב"גזע אויב ובבעלי תרבות נחותים". תפיסת הרוסים כ"בני עם נחות", ממש "חיות", והאמונה ש"הרוסי הוא אדם אחר לגמרי, חיזקו את המוכנות לאלימות הסובייטים.

"מה נעשה עכשיו עם כל האנשים האלה? אנחנו צריכים לירות בהם. הם לא יחזיקו מעמד הרבה זמן".

ובספר המוזכר מעלה מציגים ההיסטוריונים עדויות מרתקות המציגות את הדילמה של החיילים הגרמנים או את היעדר הדילמה בעת שרצחו שבויי מלחמה סובייטים. ניצל וולצר מסבירים כי לאלימות הקיצונית של הוורמאכט תרם גם הצבא האדום. מאז תחילת מלחמת העולם השנייה גם הכוחות הסובייטים נקטו בשיטות לחימה שהיו אסורות בחוק הבינלאומי ומנוגדות לכללי הלחימה המערב-אירופיים. שיטות הלחימה של חיילי

הצבא האדום עוררו זעם בקרב החיילים הגרמנים והיו עילה לביצוע פשעי מלחמה. לדוגמה, פעמים רבות נהגו חיילים סובייטים להעמיד פני פצועים או מתים כדי לחדש את הקרב מהמארב. חיילים סובייטים רבים העדיפו להילחם עד מוות ולא ליפול בשבי הגרמני. הרצח ההמוני של חיילי הצבא האדום על ידי הגרמנים היה קשור בעיקר בנקמה ו"גמול". קרבות קשים, הובילו שוב ושוב לאבדות קשות והחרפת אלימות, כך הנושא עולה מתשובות של המש"ק הגרמני פאלר

שמידט: "מה עשיתם עם הבחורים?"

פאלר: "חיסלנו אותם. רובם מתו במהלך הלחימה. הם גם לא נכנעו. הרבה פעמים תפסנו את הבחורים שרצינו לקחת בשבי, וכשהם ראו שאין להם סיכוי, הם שלפו נצרה של רימון והחזיקו אותו ליד הבטן. בכוונה לא ירינו, בגלל שרצינו אותם בחיים. הנשים נלחמו כמו פראי אדם."

שמידט: "אז מה עשיתם עם הנשים?"

פאלר: "גם בהן ירינו."³

עדות זו מוכיחה לנו שחיילים סובייטים העדיפו למות ולא להילקח בשבי של הגרמנים. בעיני רוב החיילים הגרמנים, הריגת שבויים סובייטים לא הייתה בגדר פשע, למרות שעל פי החוק מדובר בפשע. אופן התנהגות החיילים הסובייטים נראתה בעיניהם כעילה מספקת להרג שבויים סובייטים ונראה שלא עלתה בדעתם אפשרות לפעול בדרכים אחרות שלא דווקא כוללת הריגת שבויים. ניתן לשער שבעקבות המצב והיחס של הסובייטים אל הגרמנים היה זה בסדר ואפילו עדיף להרוג שבויים סובייטים, מה שגרם ל"החלטה" האם לעבור על החוק או לא, להיות מאוד קלה.

במהלך המערכות של הגרמנים בחורף 1941-1942, קרה שלעיתים קרובות שבויי מלחמה סובייטים נורו בהמוניהם, משום שלא היו דרכים להעביר אותם.

¹ סמוקה ניצל והראלד וולצר, "חיילים, ההקלטות הסודיות של אנשי הוורמאכט: פרוטוקולים של לחימה ומוות", הוצאת כנרת, 2014. עמוד 105. (גנרל לוטנאנט מקסימיליאן סירי, קצין גרמני, מאי 1945).
² שם, עמוד 99.

³ עמוד 99 מתוך הספר "חיילים".

"חיסלו אותו, אבל לא אני. אני הייתי אז מזדעזע בטירוף. שלושה לילות לא ישנתי בגלל זה."

ניתן למצוא עדויות של חיילים גרמנים שהתקשו להשתתף בהרג ההמוני של שבויים סובייטים. כך למשל, מספר סגן-משנה ס"ס שרייבר על סירובו ועל הזדעזעו מרצח שבוי סובייטי:

שרייבר: "פעם לקחנו שבוי, ואז עלתה השאלה אם אנחנו צריכים להרוג או לשחרר אותו. אז נתנו לו ללכת לפנינו, ורצינו לירות בו מאחורה. הוא היה בן ארבעים וחמש. הוא הצטלב והשמיע 'ררר' כזה (מחקה מלמולי תפילה), כאילו שהוא ידע. אני לא יכולתי לירות."

דמיינתי לי בן אדם - משפחה, אולי ילדים. ואז אמרתי, 'אני לא עושה את זה'. והלכתי. לא ויכולתי לראות אותו יותר."

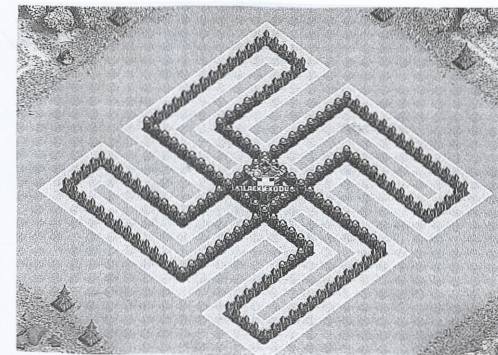
בונגה: "אז חיסלת אותו?"

שרייבר: "חיסלו אותו, אבל לא אני. אני הייתי אז מזדעזע בטירוף. שלושה לילות לא ישנתי בגלל זה."⁴

בשיחות מהסוג הזה, **יוצא הדופן** הוא **הימנעות מירי בשבויים מתוך רחמים וכאב לב**, ולא הירי בשבויים. בדילמה זו ניתן לראות שה"אנושיות" של סגן-משנה ס"ס שרייבר היוותה גורם מכריע בדילמה, אך למרות שלא רצח את השבוי הנ"ל, הוא עדיין סבל מנדודי שינה עקב המקרה.

המקרים שהובאו פה מראים כמה מורכבת דילמה יכולה להיות בהתאם לסיטואציה, לזמן, ולאדם שצריך לקבל החלטה.

בחירתו של מש"ק פאלר (דילמה ראשונה) הייתה להתעלם מהמעשה ה"אנושי", לעבור על החוק הבינלאומי ועל כללי המוסר בכך שהשתתף ברצח שבויים סובייטים, כאשר לעומתו בחירתו של סגן-משנה ס"ס שרייבר (דילמה שנייה) עשויה להיתפס בעיני חבריו ליחידה בתור מעשה פחדני או בוגדני. כך או כך, שניהם יחיו עם ההשלכות של בחירתם.

⁴ עמוד 100 מתוך הספר "חיילים".

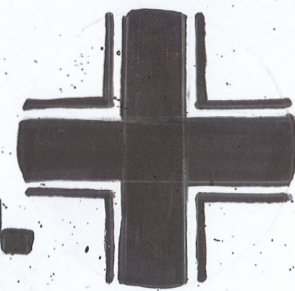
ביבליוגרפיה

סנוקה ניצל והראליד וולצר, "חיילים. התקלטות הסודיות של אנשי הוורמאכט: מרוטוקולים של לחימה ומות", הוצאת כנרת, 2014.

הותעלות ורצח
 בשבוי" מלחמה
 סובייטים ע"י
 חיילים גרמנים

Wehrmacht

VS.

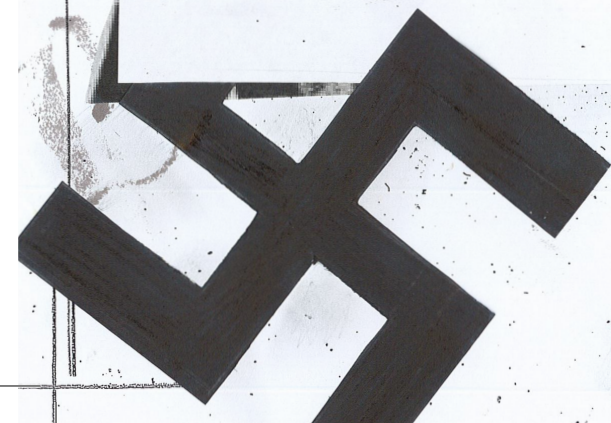

Rote Armee

1941 - 1945

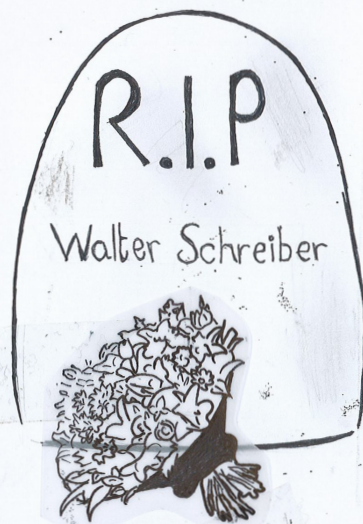
! Eurpa - Reich

שמידט: "מה עשיתם עם הבחורים?"
 פאלר: "חיסלנו אותם. רובם מתו במהלך הלחימה. הם גם לא נכנעו. (הרכה פעמים
 תפסנו בחורים שרצינו לקחת בשבי, וכשהם ראו שאין להם סיכוי, הם שלפו נצרה של
 רימון והחזיקו אותו ליד הבטן. ככוונה לא ירינו, בגלל שרצינו אותם בחיים. הנשים
 נלחמו כמו פראי אדם."
 שמידט: "אז מה עשיתם עם הנשים?"
 פאלר: "גם בהן ירינו." ²⁴⁷

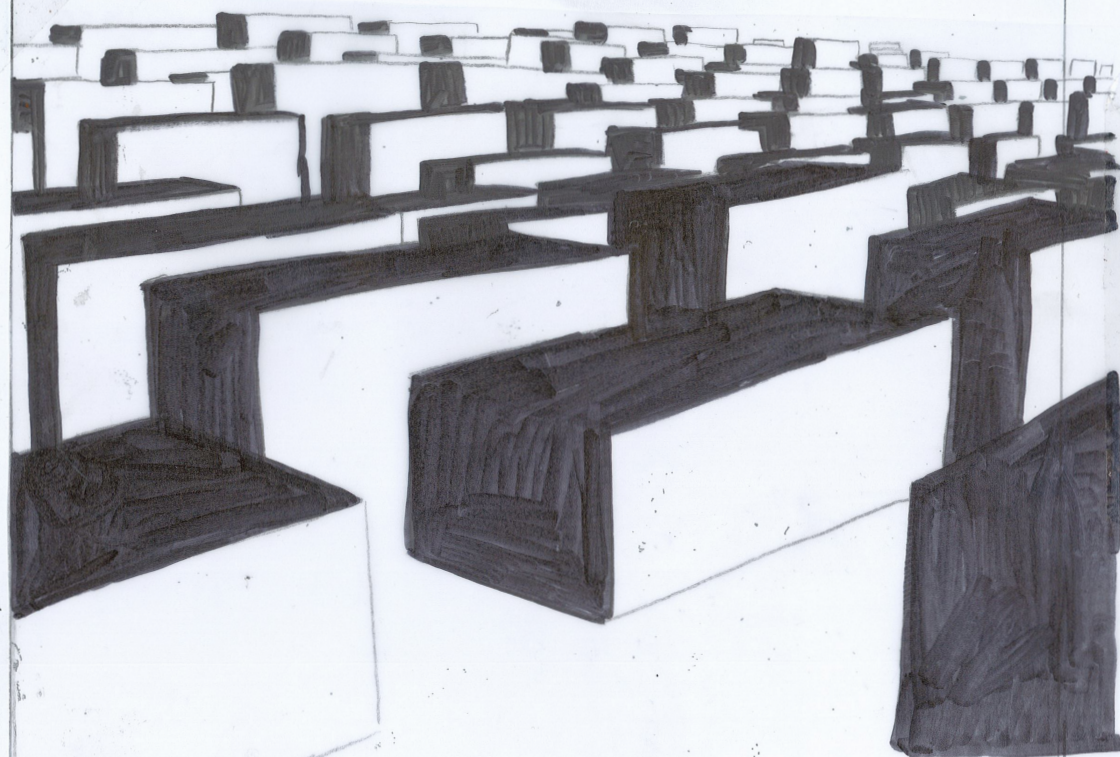
נשמה

וולטר
שרייבר
התאבד

3,000,000

שבויים שנרצחו בשבי

סוף חלופי - וולטר שרייבר

אנחנו עושים סיבוב ביער, מן סריקה לבדוק שאף אחד לא מסתובב כאן. המפקד קולט מישהו שנראה כמו סובייטי מתחבא מאחורי השיחים, כדי שלא נמצא אותו. המפקד הולך לכיווננו ואומר לנו להישאר במקום שבו אנו עומדים. אני מסתכל, והמפקד מושך את הסובייטי דרך חולצתו. מעכשיו הוא הופך להיות השבוי שלנו.

עולה השאלה באוויר האם להרוג אותו או לשחרר אותו, ואז כולם מחליטים שצריך לירות בו מאחורה. אני הולך כמה סנטימטרים מאחוריו, ופתאום אני שומע אותו. משמיע מן 'ררר' כזה, כאילו שהוא ידע. המפקד פונה אליי ואומר לי לירות בו. אני לא יכול לירות בו, יש לו משפחה ואולי גם ילדים. אני פוחד, אבל אני יודע שאני חייב, שאם אני לא יירה בו המפקד ירצה להרוג אותי. בלית ברירה אני מבצע את הפקודה. יורה בשבוי יחד עם רגשות אשמה ורחמים.

עבר שבוע מאז הרצח, ואני עדיין חושב על זה. אני לא יכול לעשות מעשה בלי לחשוב על אותו יום שרצחתי את אותו שבוי, איך אפשר לחיות ככה? אני אצטרך להרוג עוד עשרות שבויים, אני לא יכול לעשות את זה. זה הורג אותי. כבר עדיף למות, ולא לחיות ככה יותר. אלו לא חיים ששווה לחיות אותם.

"אמא, אבא ואשתי היקרים.

אני מצטער, אך אני לא יכול. זה קשה לי מדי.

אני הורג אנשים שלא מגיע להם למות ואני חייב לעשות את זה, אבל אני לא רוצה.

אלו לא חיים ששווים לחיות.

תספרו לילדים שנסעתי רחוק, לחופשה ארוכה במיוחד ותגידו להם שאני אתגעגע.

אני אוהב אותכם מאוד, וולטר."

אני מסיים את המכתב עם דמעות. אני מרים את המבט ורואה את האקדח מונח על השולחן.

אני מכוון אותו לראש, ועולה לשמיים."

סוף חלופי - שרייבר ובונגה

שרייבר : "פעם לקחנו שבוי, ואז עלתה השאלה אם אנחנו צריכים להרוג או לשחרר אותו, אז נתנו לו ללכת לפנינו, ורצינו לירות בו מאחורה. הוא היה בן ארבעים וחמש. הוא הצטלב והשמיע 'ררר' כזה (מחקה מלמולי תפילה), כאילו שהוא ידע. אני לא יכולתי לירות. דמיינתי לי בן אדם - משפחה, אולי ילדים. ואז אמרתי, 'אני לא עושה את זה'. והלכתי. לא יכולתי לראות אותו יותר."

בונגה : "אז חיסלת אותו?"

שרייבר : "אם חיסלנו אותו מה אתה חושב?"

בונגה : "אני חושב שכן הוא חייל סובייטי בסך הכול."

שרייבר : "אתה צודק שהוא חייל סובייטי אבל המחשבה על כך שהוא בסך הכול בן אדם עם משפחה ואולי ילדים הטריפה אותי מבפנים, לכן לא יכולתי לתת לדבר כזה לקרות. בסך הכול היינו שלושה אנשים הייתי חייב לשכנע אותם שזה מעשה לא מוסרי."

בונגה : "הם הקשיבו בקולך?!"

שרייבר : "לא היה קל, אבל לבסוף כן. למזלי הם היו בעלי היגיון בריא וגם הם ידעו שהריגת שבוי מלחמה זו עבירה על החוק בינלאומי. לבסוף שחררנו אותו. אני לא יודע איפה הוא או האם זה היה מעשה נכון, אבל לא יכולתי להרוג משפחה שלמה."

בונגה : "הייתה שם משפחה?"

שרייבר : "לא הייתה שם משפחה, אבל להרוג אדם אחד מהמשפחה זה כמו להרוג את כל המשפחה לכן לא יכולתי לתת לרצח הזה לקרות. כשאני חושב על הרגע ששחררנו אותו אני מתמלא גאווה. אמנם זה אדם אחד מתוך מיליונים, אך זו התחלה נהדרת לתהליך."

בליצקריג

חיילים גרמניים פורצים לצרפת דרך "יער הארדנים" (1940)

"בליצקריג", או במילים אחרות "מלחמת בזק" היא תורת לחימה התקפית (טקטיקת התקפה) מודרנית. הבליצקריג מבוצעת על ידי כך שהצבא משתמש בכלי נשק ניידים, מהירים ובעלי כוח אש רב כדי לחדור את ההגנות של היריב ולהשתלט על נקודות מפתח ובכך להכריע את הקרב. בין ההתקפות הנודעות של גרמניה במלחמת העולם השנייה שבהן השתמשה גרמניה בשיטת הבליצקריג הן הפלישה לפולין ב-1939 ולצרפת ב-1940. מאוחר יותר השתמשו בטקטיקה זו גם מדינות אחרות במלחמת העולם השנייה. הבליצקריג מוגדר גם כדפוס פעולה התקפי ואלים במיוחד, שמטרתו להביס את היריב באמצעות הפתעה, מהירות ועדיפות בכוח ובציוד.

חיילים פשוטים שהשתתפו בהרג המוני

חיילים פשוטים שהשתתפו בהרג המוני

תקופת ההשמדה, המלחמה הפכה מאזורית לטוטלית, סוף שנת 1941, תחילת 1942. בפולין של סוף שנת 1941 תוך כדי מבצע ברברוסה המעמד של היהודים השתנה, התהליך שהתקיים היה מאמנציפציה מלאה להשמדה של היהודים. בתקופה זו התחילו בורות הירי שהיו פתרון יעיל, אך באותו הזמן גם בעייתי עבור הרג יהודים.

ההרגשה של היהודים הייתה בעיקר חוסר אונים ופחד. בתקופה זו המלחמה גדלה והפכה ממלחמה אזורית לעולמית, בעקבות זאת רמת השנאה גברה והתחזקה, הלחץ במדינות שהשתתפו במלחמה עלה וגם מספר הקורבנות. המושל האזרחי ששלט בפולין היה קצין הס"ס.

מפלגת הס"ס זימנה את החיילים הגרמנים לירות למוות ביהודים כדי לא לעשות את העבודה המלוכלכת במקומם, חלק מן החיילים נענו לבקשתם והרגו את היהודים והחלק השני של החיילים התנגד וסירב לבקשת הס"ס.

הגרמנים שאלו את החיילים האם סיפור הטרור שבפולין נכון, החיילים הכחישו וענו שזו רק שמועה מכיוון שהטרור בפולין לפי החיילים הוא כתם קלון בהיסטוריה של הגרמנים.

בזמן המלחמה אחד מאתרי ההרג ההמוני היה מקום הנראה כבסיס צבאי ובו נמצאו לפחות עשרים חיילים גרמנים יחד עם תתי מקלע שחיסלו אלף וחמש מאות יהודים. כמה מהחיילים הגרמנים הותקפו בליל המלחמה על ידי פרטיזנים יהודים, כשהחיילים הגרמנים התחילו לירות הם ירו לא רק ביהודים ובפרטיזנים אלא גם בנשים ובילדים.

השתתפות בירי בעקבות הזמנה או בקשה הייתה מנהג נפוץ כמו הצפייה בירי, הירי ההמוני לא היה מעשה שלא התאים למסגרת ההתייחסות של חיילים או שהיה מנוגד באופן בסיסי להשקפת עולמם.

חייל גרמני שלקח חלק במלחמת העולם השנייה, פריד היה שמו, פריד היה סגן שהפך לקצין.

פריד סיפר שבסוף שנת 1941 היהודים אינם נחשבו לבני אדם ואמרו שהיו להם רק תכונות שליליות, למרות שידע שאין סיכוי שזה נכון.

יום אחד בילה פריד בראדום, עיר בפולין.

סרן שהיה בס"ס הזמין את פריד להשתתף בהרג יהודים שהתרחש מאוחר יותר באותו היום.

פריד נמצא בפרשת דרכים והיה צריך להתמודד עם דילמה מוסרית בין אם להשתתף בירי או לסגת.

מצד אחד, מתוקף תפקידו היה לציית לפקודות וללכת להרוג יהודים.

מצד שני, פריד ידע שההרג שמצווים עליו לעשות הוא אכזרי ולא הגיוני.

"יהודים הם בני אדם בדיוק כמו כולם, זה ממש לא נחמד" אמר פריד.

בין רגע החליט פריד להשתתף בירי כנראה בגלל הלחץ החברתי שהופעל עליו.

כל מי שהשתתף בהרג היהודים ההמוני הרג לשם בידור והנאה, סתם כך.

הס"ס הגיעו למקום שנראה כמו בסיס צבאי יחד עם עוד עשרים חיילים והתחילו לירות על היהודים.

פריד הרגיש חרטה נוראית לאחר ביצוע ההרג.

פריד וחבריו רצחו קרוב ל-1,500 יהודים בעזרת נשק חם באותו היום.

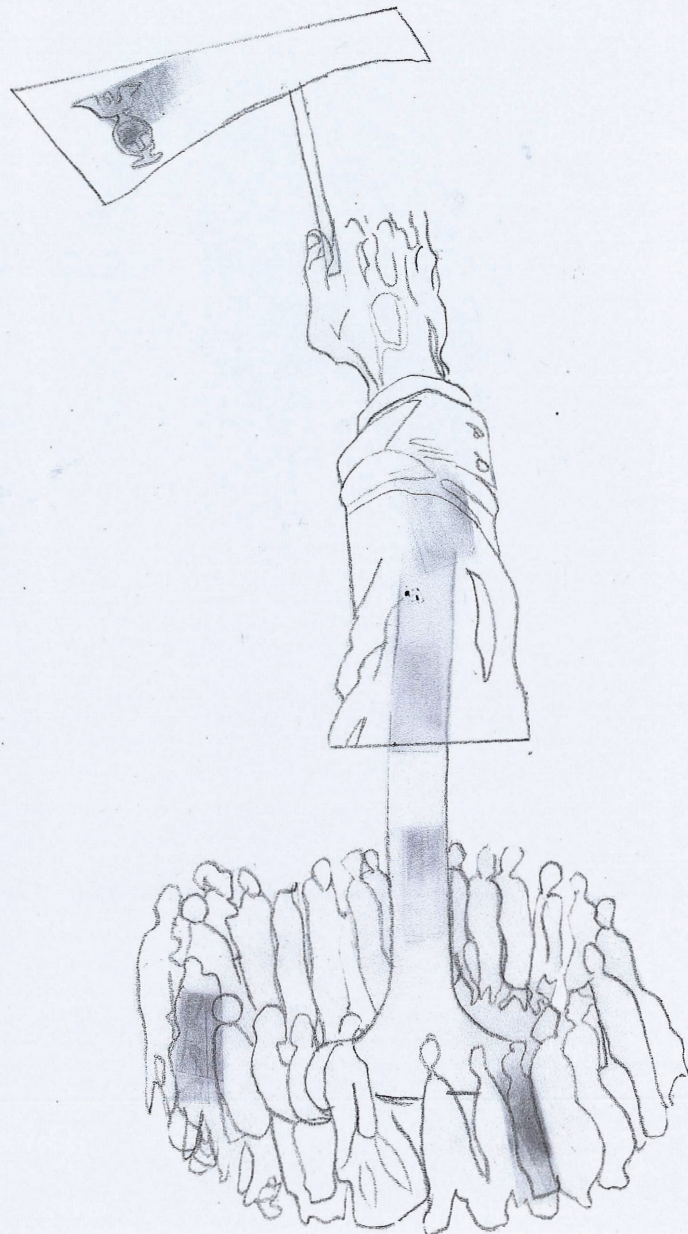
חייל נוסף בשם קמאייר, מכונאי ראשי בסירה מהירה s-56 ששירת בקיץ 1941 בים הבלטי, צפה במהלך שירותו בפעולת רצח ליד העיר לייפיה שבלטביה.

"כמעט כל הגברים היו כלואים שם במחנות גדולים".

ערב אחד פגש קמאייר במישהו ששאל אותו אם הוא מעוניין לבוא לראות את הרג היהודים שעמד להתקיים למחרת.

"פגשתי ערב אחד מישהו שאמר 'בא לך לראות? מחר יורים שם בכמה'".

"ובאמת בכל יום באה משאית", אמר קמאייר, "אתה יכול לבוא" אמר האיש.

"זה היה מישו מהארטילריה הימית, מפקד של... ההוצאה להורג שם.

המשאית הגיעה ועצרה - היה שם מכרה חול ובור כזה באורך עשרים מטר בערך.

(...) בכלל לא ידעתי מה קורה עד שראיתי את הבורות.

הם היו צריכים להיכנס ככה פנימה, וכל אלה עם הקתות שם: 'קדימה, קדימה, קדימה'

והעמידו אותם עם הפנים לצד השני.

לסמל היה תת מקלע... ואז עמדו שם חמישה, תמיד אחד אחרי השני... בדרך כלל הם

נפלו ככה, בעיניים מגולגלות, הייתה שם גם אישה. ראיתי את זה. זה היה בלייפיה".

ביבליוגרפיה:

סונקה נייצל, הראלד ולצר (2011), ההקלטות הסודיות של אנשי הוורמאכט - פרטוקולים

של לחימה ומוות, עמודים 141-140/136.

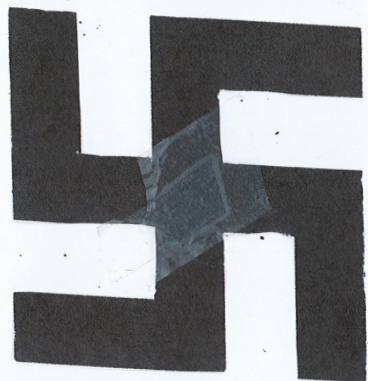
הירי לא גרם לו את ההנאה שציפה לה

הלכנו למקום שנראה כמון בסיס צבאי וחיסלנו אלף וחמש מאות יהודים

"כשדם יהודים מהסכין קופץ, איי, זה טוב כפליים."

בכלל לא ידעתי מה קורה עד שראיתי את הבורות.

ואז סרן אחד מהס"ס, או
מה שהוא לא היה, אמר לי: 'בא לך לבוא לחצי שעה? תקבל תת-מקלע וקדימה ניסע.'
אז אני כבר הולך איתם. היתה לי עוד שעה אחת פנויה, אבל הלכנו למקום שנראה כמו
בסיס צבאי וחיסלנו אלף וחמש מאות יהודים.

סוף חלופי - סגן פריד

סרן שהיה ב-ss הזמין את פריד להשתתף בהרג יהודים שהתרחש מאוחר יותר באותו היום, והעמיד את פריד בפרשת דרכים, בה היה צריך להתמודד עם דילמה מוסרית- האם להשתתף בירי או לסגת. מצד אחד, מתוקף תפקידו היה לציית לפקודות וללכת להרוג יהודים. מצד שני, פריד ידע שההרג שמצווים עליו לעשות הוא אכזרי ולא הגיוני.

יהודים הם בני אדם בדיוק כמו כולם, "זה ממש לא נחמד" אמר פריד.

פריד לא נכנע ללחץ מצד החיילים או מצד הסרן, והייתה לו האפשרות לבחור להתעלם מן הצעתו של הסרן ולסרב לו. הוא יכל להרוויח מכך אי ביצוע הרג המוני, אך גם סכנה בתפקידו כחייל. הוא אמנם לא הצליח למנוע את הרג היהודים ההמוני מפני שחיילים אחרים ביצעו זאת בכל מקרה, אך פריד לא הרגיש נטל על דבר שאינו ביצע, הוא לא הרגיש רגשות אשם כי הוא עצמו לא ביצע את המעשה.

השלכתו של פריד על ידי בחירת תגובתו לסרן יכולה להיות אי ביצוע של הרג המוני ומוות של קרוב לאלף וחמש מאות יהודים.

פריד יכל למנוע את ההרג אם הוא בעצמו לא היה הורג את היהודים ובנוסף היה מנסה לשכנע את החיילים לא לעשות זאת, ולמנוע מהם להשתתף בהרג ההמוני.

הבחירה המוסרית והקשה של פריד הייתה טובה ורעה יחדיו.

בחירתו של פריד הייתה טובה משום שבחר ללכת נגד הסרן ולבחור לא להשתתף בירי ההמוני, אך גם רעה משום שלקח סיכון גבוה על תפקידו כחייל.

סוף חלופי - סגן פריד

סרן שהיה ב-ss הזמין את פריד להשתתף בהרג יהודים שהתרחש מאוחר יותר באותו היום, והעמיד את פריד בפרשת דרכים, בה היה צריך להתמודד עם דילמה מוסרית- האם להשתתף בירי או לסגת. מצד אחד, מתוקף תפקידו היה לציית לפקודות וללכת להרוג יהודים. מצד שני, פריד ידע שההרג שמצווים עליו לעשות הוא אכזרי ולא הגיוני. פריד החליט ללכת עם הלב ולמרוד ב-ss לטובת חיים של אנשים אחרים. כשסירב להשתתף והתחמק מההזמנה, הסרן כעס ושאל באיזה צד הוא נמצא, הוא לא הסכים שפריד יחמוק מההזמנה והכריח אותו להגיע ולבצע את הפקודה. כשהגיעו, הם ראו כ-1500 יהודים עומדים בשורה ומחכים למותם. פריד החליט לנקוט בעזרת מעשה. לפני שהתחילו היריות, פריד הדריך את היהודים להעמיד פני מתים וליפול מהר כדי שלא יפגעו. כ-50 יהודים ניצלו. חייל גרמני דיווח על פריד כשראה אותו מדבר עם היהודים והעלה אותו למשפט. לאחר המשפט פריד הורשה והיה נידון לתלייה.

סוף חלופי - סגן פריד

חייל גרמני שלקח חלק במלחמת העולם השנייה, פריד היה שמו, היה סגן שהפך לקצין. פריד סיפר שבסוף שנת 1941 היהודים אינם נחשבו לבני אדם והחשיבו אותם לאנשים בעלי תכונות שליליות בלבד, אך הוא ידע כי אין אמת בדבר. יום אחד בילה פריד בראדום, עיר בפולין. סרן שהיה ב-ss הזמין את פריד להשתתף בהרג יהודים שהתרחש מאוחר יותר באותו היום, והעמיד את פריד בפרשת דרכים, בה היה צריך להתמודד עם דילמה מוסרית- האם להשתתף בירי או לסגת. מצד אחד, מתוקף תפקידו היה לציית לפקודות וללכת להרוג יהודים. מצד שני, פריד ידע שההרג שמצווים עליו לעשות הוא אכזרי ולא הגיוני. לאחר התלבטות רבה שלקחה מספר ימים, החליט פריד להסכים להצעת הסרן והלך לזירת האירוע שם חיכו 1500 יהודים חפים מפשע לנורא מכל. בדיוק בשנייה לפני שהחל לירות פריד בכל נפש חיה ולהשמיד את כולם, הוא ירה בכוונה תחילה מספר יריות מצמררות וחזקות באוויר. 223 יהודים נבהלו מעוצמת היריות, נפלו לבורות אך נשארו בחיים. פריד הבין שאם הוא יסרב להצעת הסרן להשתתף בהרג, מישוהו אחר יסכים והיהודים ימותו בכל מקרה ולכן, הסכים לבקשת הסרן ורגע לפני שהרג את כל ה-1277 יהודים האחרים, הצליח למנוע את מותם של 223.

סוף חלופי - סגן פריד

סרן שהיה ב-ss הזמין את פריד להשתתף בהרג יהודים שהתרחש מאוחר יותר באותו היום, והעמיד את פריד בפרשת דרכים, בה היה צריך להתמודד עם דילמה מוסרית- האם להשתתף בירי או לסגת. מצד אחד, מתוקף תפקידו היה לציית לפקודות וללכת להרוג יהודים. מצד שני, פריד ידע שההרג שמצווים עליו לעשות הוא אכזרי ולא הגיוני. הוא היה צריך לנקוט עמדה. הוא החליט ללכת עם הלב ולא עם הראש, חיי אדם היו חשובים לו פי כמה וכמה מהעתיד שלו. פריד ידע שזה סוף תפקידו בצבא הגרמני. לאחר שסירב לבקשתו של הסרן מה-ss, כציפיותיו - סולק פריד מהצבא. אשתו עזבה אותו ולקחה עימה את ילדיהם, לאחר שחשבה שהוא בושע למשפחה. פריד החל לצבור חובות ולאחר חודשיים עוקל ביתו, והוא נאלץ לעבור לגור ברחוב בשל חוסר ברירה. פריד מצא את עצמו מהר מאוד ללא מזון ושתייה, ולא שרד אפילו את שלושת השבועות הראשונים. לפעמים הבחירה הנכונה, היא דווקא זו שתהרוג אותך.

בורות ירי

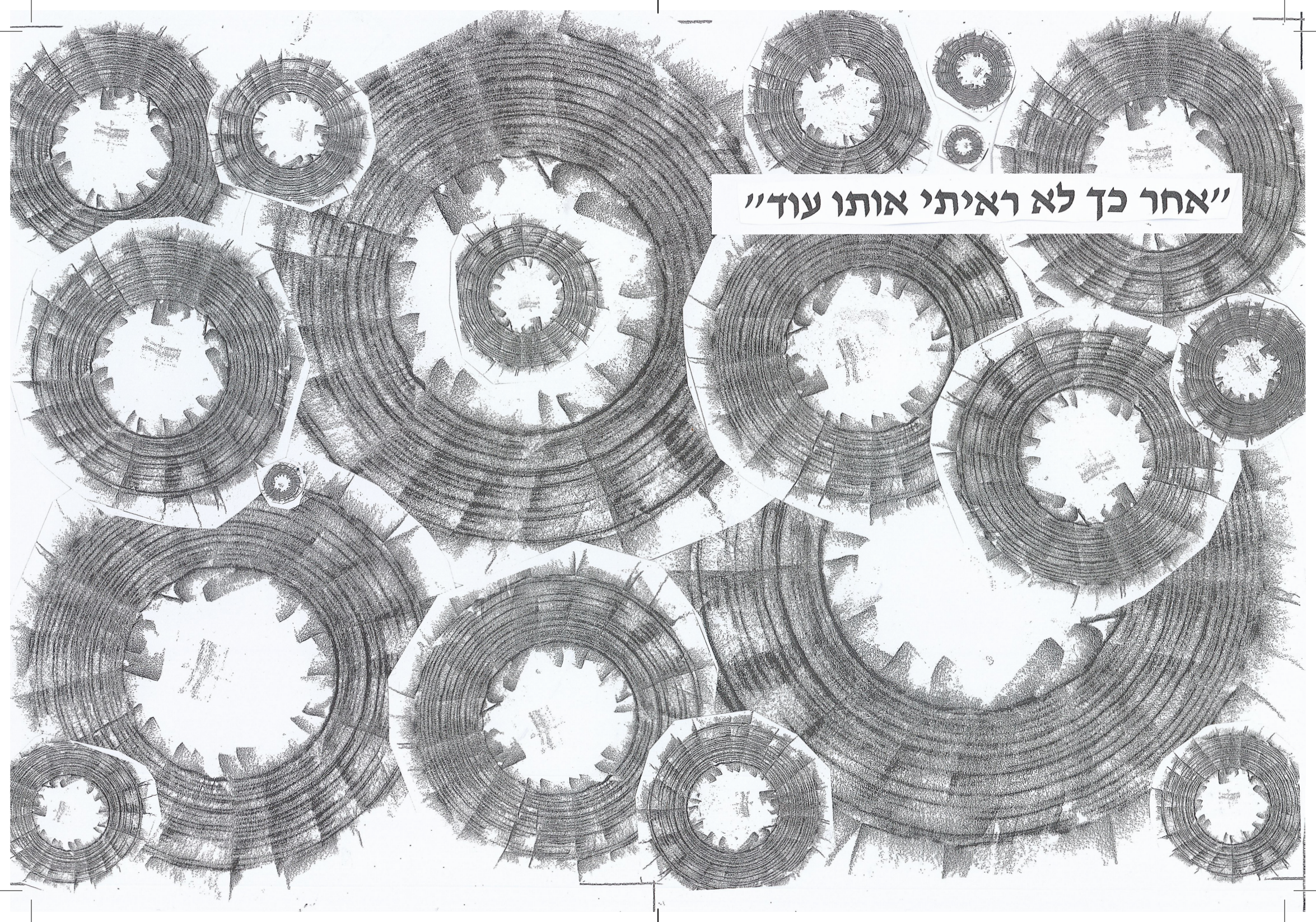

בור ירי באוקראינה, 1942. חייל אס אס יורה, חיילי הוורמאכט מתכוננים מהצד.

בשנים 1941-1945, לקראת סיום מלחמת העולם השנייה, הנאצים החלו בביצוע תכנית "הפתרון הסופי", תכנית ההשמדה הסופית שכוונתה היה להרוג את כל בני האדם שנחשבו ל"תת גזע" (יהודים, שחורים, צוענים). אחת השיטות לביצוע הרג המוני היה בבורות ירי בשטחי מזרח אירופה.

רוב מבצעי הטבח ההמוני של יהודים בבורות ירי נערכו במהלך הפלישה של הצבא הגרמני (הוורמאכט) למזרח אירופה במסגרת מבצע ברברוסה. הקהילות היהודיות אשר היו באזור כיבוש של הנאצים, נאספו אל שדה מחוץ ליישוב. הנאספים צפו כבר להמתה ביריה, והגופות הרבות הושלכו ונטמנו במחפורות. לקראת הגעתם של היהודים אל האתר, בוצעו הכנות לביצוע הרצח ההמוני: הבור נחפר על ידי היהודים והובאו חיילים חמושים. הנאצים ועוזריהם המקומיים היו יורים ביהודים, שהוצבו מעל הבור, ולאחר שנוורו היו נופלים אל הבור. לאחר מכן היה הבור מכוסה בעפר על ידי הנאצים.

"אחר כך לא ראיתי אותו עוד"

"אחר כך לא ראיתי אותו עוד"

המשטר הנאצי הטיל אימה ופחד ברחבי אירופה

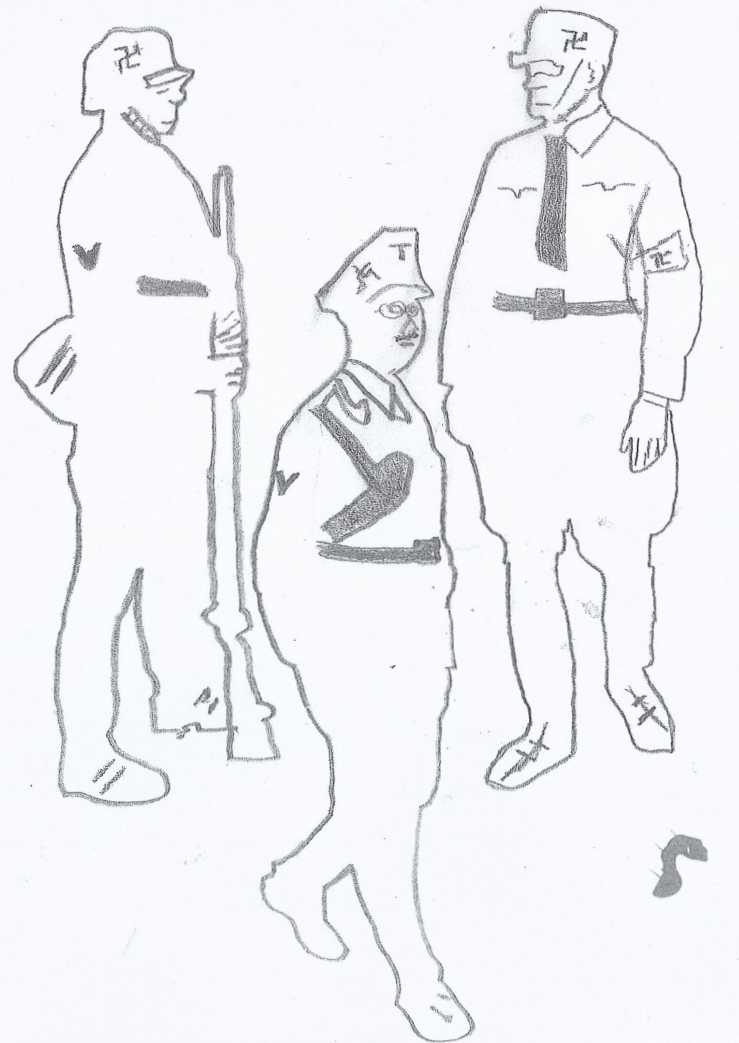
השנה הייתה 1933 כשבגרמניה הנאצים עלו לשלטון והשלטון הפך לטוטליטרי, עמים נרצחו, משפחות פורקו ואוכלוסיות שונות (צוענים, נכים, יהודים) פונו למחנות עבודה והשמדה. חיילים רבים נתקלו בדילמות שונות שהשפיעו עליהם ונתקלו בשאלה במי לבחור, האם להישאר נאמנים לעצמם ולאנושיות או להיכנע למשטר הנאצי. המשטר הנאצי הטיל אימה ופחד ברחבי אירופה, רוב העם הגרמני תמך בהיטלר ובמשטרו, ישנם אנשים שלא הסכימו עם שיטת השלטון הנאצי, אך מעטים מהם עשו משהו בנידון. אלו שכן התנגדו, הסתכנו בעונש מוות, חקירות של הגסטפו "ותיקון מחדש". מאות אלפי יהודים, בעיקר גברים, נשלחו למחנות עבודה, מפעלים, ושימשו כוח עבודה לנאצים. הגרמנים הבינו שהיהודים הם כוח יצרני ומועיל, לכן, השתמשו בהם לעבודות פיזיות קשות אשר באו לידי ביטוי בייבוש ביצות, סלילת כבישים, יצירת ציוד צבאי ומזון לחיילים, בניית מסילות ברזל ובכל דבר אשר יכול לתרום ולסייע למערך הלוחם הנאצי בתקופת המלחמה ללא אפשרות סירוב. מאוחר יותר עבודות הכפייה הללו התרחשו ב"פתרון הסופי" בשנת 1941 כאשר היהודים חפרו את בורות הירי שבהם היו עתידים להיקבר. העבודות הללו היו עבודות מתישות אשר הובילו למותם של רבים מן העובדים. זהו אמצעי נאצי יעיל ליישום האידאולוגיה תוך ביצוע עבודות המלחמה. עובדי הכפייה מתו כתוצאה מן "הברירה הטבעית", לא נשק או יד אדם אשר הוביל למותם של היהודים אלא תנאי השטח עצמם.

דמויות

בחזית מלחמת העולם השנייה היו מיליוני חיילים שלחמו לצד השלטון הנאצי. אחד מהם היה רב-סמל קורצבך. קורצבך היה מפקד של מפעל לשיפוץ כלי רכב צבאיים בעיר בוכניה בפולין שבו הועסקו מאות מתושבי הגטו. קורצבך נתקל בדילמה ובשאלה במי לבחור האם להישאר נאמן לעצמו ולאנושיות או להיכנע למשטר הנוקשה. אחד מעובדיו של קורצבך הוא התושב ישראל פרומר, יהודי ועובד במפעל אשר מספק עדות ממרחק של 70 שנה כאשר עדיין זוכר לפרטי פרטים את מה שראו עיניו אז כשהיה נער בן 14.

השנה הייתה 1942, הרדיפות אחר היהודים היו בעיצומן, מפעלו של קורצבך מוקם צמוד לגטו בוכניה ושם הועסקו היהודים מהגטו. לאוזנו התגלתה שמועה על האקציה שקרבה ובאה. קורצבך שמע באחת הישיבות עם מפקדי גטו בוכניה, את העומד להתרחש. לאחר שקורצבך גילה על האקציה, הוא כנראה התערער והטיל ספק באידאולוגיה הנאצית. הוא שקל לתת עזרה ופתרון לעובדיו היהודים. ישנן השערות רבות מדוע קורצבך העלה על דעתו לסייע ליהודים, אחת ההשערות אומרת שנוצר חיבור רגשי בין קורצבך לעובדיו היהודים, השערה נוספת הייתה שקורצבך לא האמין באידאולוגיה הנאצית ולכן עשה זאת. הפחד מהשלטון, על חייו, חיי משפחתו ועל תפקידו יצרו הרתעה מיידית מן הרעיון להציל את חייהם של היהודים.

בעשרים ושלושה באוגוסט, 1942, בוקר קפוא ועכור קורצבך נכנס עם משאית לתוך הגטו והחל להעמיס עליה אנשים. הוא צעק עליהם. הם פחדו ממנו פחד מוות. כולם נזרקו ונדחקו פנימה, אל תוך המשאיות. הנסיעה החלה והם הבינו שהם מגיעים אל המפעל. נאמר להם שעליהם להישאר לעבוד בלילה. במקביל, שער המפעל נסגר באופן מאוד חריג. הפועלים היהודים העבירו את הלילה במפעל של קורצבך. השערים ננעלו, כדי שאף יהודי לא יוכל לחזור לגטו. למחרת, כשחזרו העובדים מהמפעל, גילו כי הגטו ריק. הבינו, כי קורצבך החביא אותם והציל אותם מהאקציה. מי שלא הוסתר במפעל נשלח באות. לילה למחנה ההשמדה בלז'ץ וגורלם לא נודע. כך שרדו מאות יהודים באקציה שהתרחשה בגטו בוכניה. בדיעבד הבינו היהודים שניצלו שזה היה אליבי, התחזותו של קורצבך למי שאינו 'אוהב יהודים'. אף אחד לא ידע לפני כן שהוא משתמש במדים כדי להציל אותם. תקופה קצרה אחרי אירוע זה קורצבך הגיע למפעל, פרומר (אחד מן היהודים שהציל קורצבך- נער שליח במחנה) פתח לו את הדלת, הוא נכנס ומיד אחר כך סגר אותה. אחרי כחצי שעה הוא הבחין פרומר בחמישה חיילים גרמנים חמושים שהתקרבו לחדר. הבכיר בחבורה התקרב אל קורצבך, פרק אותו מנשקו ועצר אותו. קורצבך נעלם במאסר 1943. התברר, כי הועבר בפתאומיות ליחידה אחרת. אות החיים האחרון ממנו התקבל מרומניה, במכתב ששלח למשפחתו בשנת 1944. ב-1945 הוא מת במחנה שבויים של הצבא האדום.

1934 COLLECTION
BOSS
 HUGO BOSS

החבר "BOSS" צימן לנאצים את הלוגו כמזון נאצי

השאלה האם נשלח לחזית כנקמה על שהציל יהודים נותרה פתוחה עד היום. אביו, אמו ושניים מאחיו של פרומר נרצחו במחנות, רק הוא ואחותו שרדו אחרי שניצלו מהאקציה – בזכות קורצבך.

מידע-

חקירות של הגסטפו- אנשים אשר היו חשודים כמשתפי פעולה עם היהודים או מתנגדים לשלטון הסתכנו בחקירה על ידי הגסטפו, לגסטפו לא הייתה שום הגבלה והם היו יכולים להרוג את החשודים.

חינוך מחדש- חיילים אשר הואשמו בסיוע ליהודים או התנגדות לשלטון היו עלולים להישלח למחנות ריכוז בשביל "חינוך מחדש" כלומר היו גורמים להם לשנות את דעתם. החיילים היו מועבדים בכפייה והיו מתים בגלל התנאים הקשים.

הפתרון הסופי- הפתרון הסופי זוהי תכנית המקיפה של הנאצים לפתרון "בעיית היהודים" שלהם ברציחת יהודי אירופה כולה, עד האחרון בהם. הפתרון הסופי היה פרי יוזמתו של היטלר בקיץ 1941.

"העובדה שהוא ניסה להציל חשובה יותר מכך שהצליח. הוא עשה זאת נגד הזרם ותוך אומץ אישי רב." רומק מרבר, אחד הניצולים (כיום בן 87)

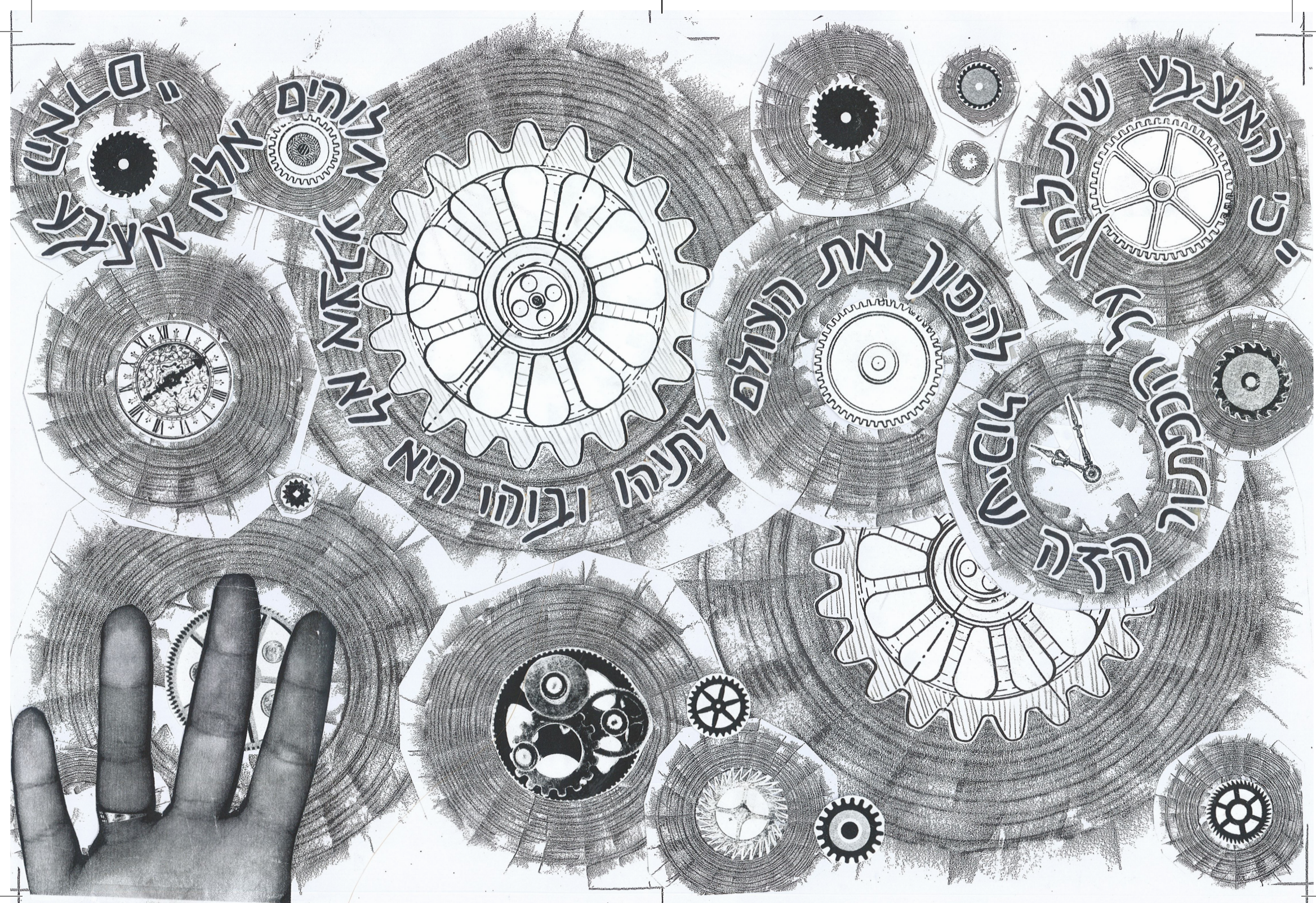

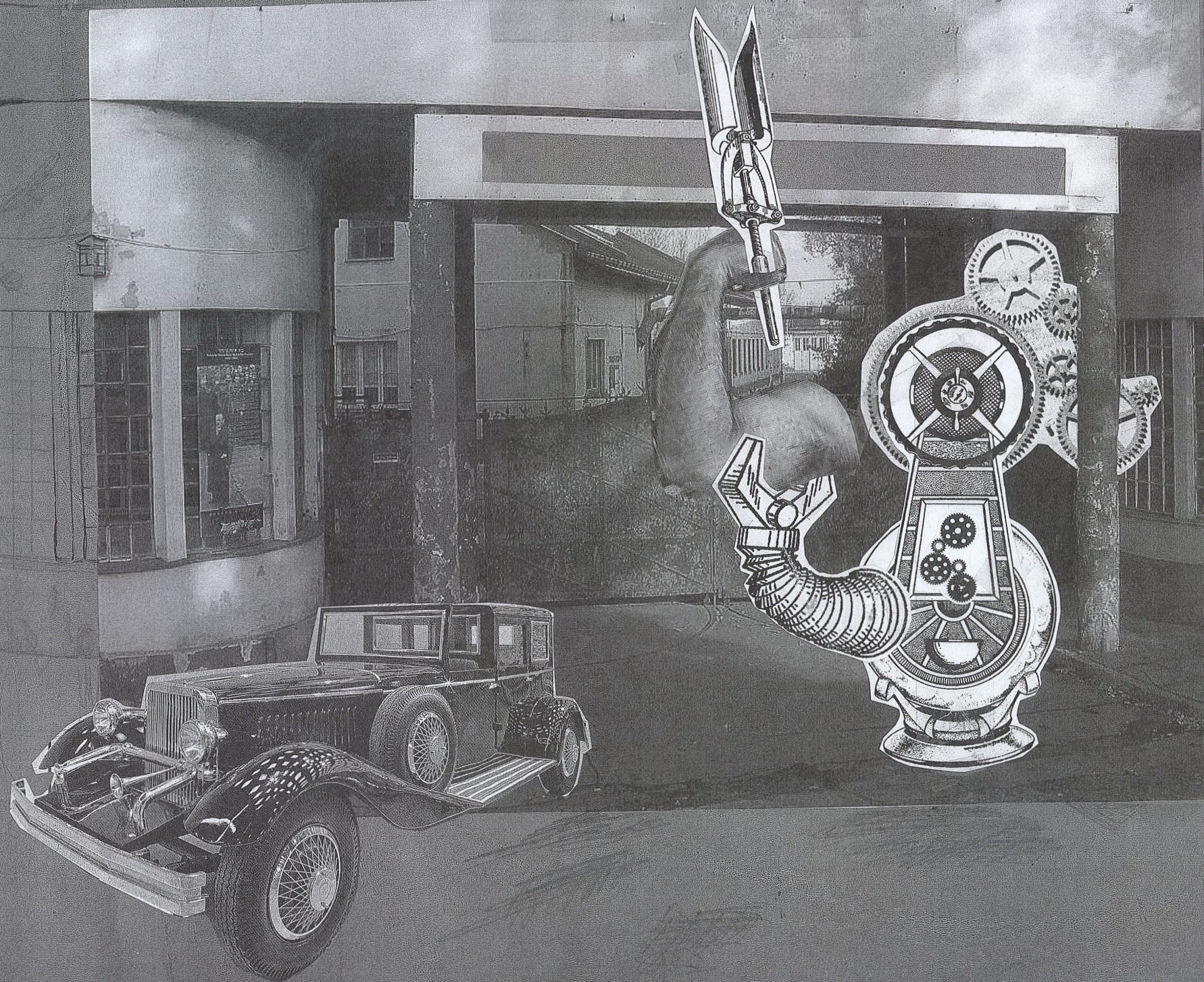
ביבליוגרפיה:

http://www.haaretz.co.il/news/education/1.1876678?utm_source=mivzakimnet&utm_medium=xhtml&utm_campaign=mivzakimnet

<http://www.haaretz.co.il/news/education/premium-1.1986779>

https://he.wikipedia.org/wiki/%D7%A2%D7%91%D7%95%D7%93%D7%AA_%D7%9B%D7%A4%D7%99%D7%99%D7%94

אף

אחד

לא

ידע

אז

שהוא

משתמש

במדים

כדי

להציל

אותנו"

סוף חלופי - קורצבך

השנה הייתה 1942. הרדיפות אחר היהודים היו בעיצומן ולאוזנו של קורצבך התגלתה שמועה על האקציה שקרבה ובאה. קורצבך שמע באחת הישיבות עם מפקדי גטו בוכניה, את העומד להתרחש. מפעלו של קורצבך מוקם צמוד לגטו בוכניה ושם הועסקו היהודים מהגטו. לאחר שקורצבך גילה על האקציה, כנראה התערער ושקל עזרה ופתרון לעובדיו היהודים כיוון שנוצר בניהם חיבור רגשי, או שפשוט זה פגע במוסריות האישית שלו בתור אדם. אך הפחד מהשלטון, על חייו, חיי משפחתו ועל תפקידו יצרו הרתעה מידית מן רעיון נתינת העזרה. בעשרים ושלושה באוגוסט 1942, בוקר קפוא ועכור קורצבך נכנס עם משאית לתוך הגטו והחל להעמיס עליה אנשים. הוא צעק עליהם. הם פחדו ממנו פחד מוות. כולם נזרקו ונדחקו פנימה, אל תוך המשאיות. החלה הנסיעה והם הבינו שמרגע זה הם אבודים. כל אחד חי בשביל עצמו, אין להם יותר עזרה, קורצבך נטש אותם למוות. החלה האקציה המדוברת. הנוסעים מן המשאיות הושלכו לתוך בלבול אדיר אל תחנת הרכבת הקרובה בעיר, הוכנסו לתוך הרכבות החנוקות ומשם אל מחנה ההשמדה בלז'ץ. בבלז'ץ אין סלקציות. אותם 2,500 יהודים שנשלחו באותה האקציה אל המחנה נשלחו למוות יום אחר יום, אחדים הצליחו לברוח בשלב הנסיעה ברכבות דרך החלונות הקטנטנים. יום לאחר מכן חזר קורצבך לעבודתו במפעל, פרומר הופיע מולו (אחד מן היהודים שעבד במפעל), עמד זקוף בשער הכניסה למפעל והסתכל ישירות לתוך עיניו הכחולות של קורצבך. פרומר סיפר לו שהוא הצליח לברוח מהקרון ושכנראה כל משפחתו מתה עכשיו במחנה, ואז פשוט נעלם כלא היה. שום פעילות אלימה לא התרחשה שם באותה סיטואציה, אך קורצבך פשוט התפרק. כאדם מוסרי, לא יכל לספוג את רגשות האשם, את הידיעה שאלפים נהרגים ואת חלקם יכל להציל, ידע שהוא חלק מרצח נוראי וקשה. לאחר מספר ימים נמצאה גופתו של קורצבך מוטלת על רצפת חדרו במפעל, לא ניתן לדעת את ההתרחשויות באותו חדר. אולי התאבד, אולי פרומר חזר לנקום או אם בכלל הייתה זו התנקשות נאצית. מה שבטוח, קורצבך כנראה הרגיש לא נקי מאחריות והרולטה הסתובבה לכיוונו בסופו של דבר. פעולה שונה שלו יכלה להציל מספר נפשות, והסוף, היה אותו סוף. אז האם שווה לקחת סיכון?

יסמין טז'ייב

סוף חלופי - קורצבך

השנה הייתה 1941. הרדיפות אחר היהודים היו בעיצומן ולאוזנו של קורצבך, (שבאותה תקופה היה מפקד של מפעל לשיפוץ כלי רכב צבאיים) התגלתה שמועה על האקציה שקרבה ובאה. קורצבך שמע באחת הישיבות עם מפקדי גטו בוכניה, את העומד להתרחש. הוא ידע בדיוק אילו זוועות היהודים עוברים בגטו, הוא כל כך רצה להציל יהודים מהמקום הנוראי בו הם נמצאים. קורצבך חשב בלבו מה עליו לעשות. הוא עמד בדילמה קשה האם לקחת את הסיכון ולהציל יהודים, להיתפס ולקבל עונש, או לא לקחת את הסיכון ולא לקבל עונש. אחרי מחשבות רבות מה עליו לעשות, קורצבך הגיע להחלטה. החלטה שגררה אחריה רגשות אשמה ופספוס. לאחר ביקורו של קורצבך בגטו בוכניה, הוא החליט לשנות את דעתו. הוא אמר בלבו שאחרי הזוועות שהוא ראה הוא חייב לעשות מעשה ולקחת סיכון, למרות שהמעשה הזה יגרור השלכות חמורות שעלולות לפגוע בו ובמשפחתו. באותו בוקר קפוא ועכור למחרת, קורצבך נכנס עם משאית לתוך הגטו והחל להעמיס עליה אנשים. מאותו הרגע הוא ידע שאין דרך חזרה. לאחר זמן מה הסתבר ששלושה חיילים עקבו אחרי קורצבך וגילו שהוא מחביא יהודים. הדבר הוביל לתפיסתו של קורצבך ועלייתו למשפט צבאי. במשפט הוחלט להוציא להורג את קורצבך במוות בתלייה, ומשפחתו נשלחה למחנות עבודה. מותו של קורצבך היה נבזה ואכזרי למדי, אך הוא מת בעולם הזה בידיעה שהציל הרבה יהודים שנידונו למוות וזהו מעשה אמיץ, מוסרי ואנושי.

נטע זכאי

סוף חלופי

הוא נעמד בחזית המפעל, וראה כיצד המשאיות חולפות על פניו, הם נראו כמו חיות, הוא ידע שזוהי הפעם האחרונה שהוא יראה אותם.

בנקודה הזאת קורצבך החליט. הוא נכנע לשלטון, הוא הובס.

בימים שקדמו לאקציה קורצבך שמע את החיילים הנאצים מדברים ביניהם על האקציה שקרבה. קורצבך רצה לעשות משהו בנידון אבל הוא ידע מה היה קורה לבוגדים באותה התקופה. הם פונו למחנות עבודה, השמדה והסתכנו בעונש מוות, חקירות של הגסטאפו "ותיקון מחדש". לבסוף הוא החליט להתבונן מהצד, לתת לדברים לקרות ולהיות חייל "טוב".

בחודשים שלאחר האקציה, המפעל חזר לעבוד כרגיל. הכל היה אותו הדבר מלבד דבר אחד, קורצבך.

קורצבך לא יכל להתמודד עם רגשות האשמה שהיו לו מאז יום האקציה, החרטה על כך שהוא לא הציל אותם ופשוט התבונן מהצד, נתן להם לנסוע אל מותם. הוא החליט שאם יילחם בחזית, רגשות האשמה ייעלמו לו והוא יבין כי המעשה שעשה היה הנכון לעשות כי כך מתנהג חייל טוב. בשנת 1945, קורצבך הוצב בחזית ומאז נעלמו עקבותיו. יש המספרים כי נהרג או התאבד כי לא יכל יותר להתמודד עם רגשות האשמה.

סוף חלופי

קורצבך היה מפקד של מפעל לשיפוץ כלי רכב צבאיים בעיר בוכניה בפולין שבו הועסקו מאות מתושבי הגטו. באותה תקופה היו אקציות רבות ובפני קורצבך הייתה דילמה- האם להציל את היהודים ולהסתכן, או לא להתערב ולא ולהסתכן.

קורצבך החליט שהוא פועל במטרה להבריא כמה שיותר יהודים מהגטו ולהציל אותם. בעשרים ושלושה באוגוסט 1941, בוקר קפוא ועכור קורצבך נכנס עם משאית לתוך הגטו כשבשער עומד שומר גרמני. קורצבך החל להעמיס על המשאית אנשים. הוא צעק עליהם. הם פחדו ממנו פחד מוות. רק לאחר כמה רגעים הם הבינו שזה אליכי, כדי להתחזות למי שאינו "אוהב יהודים". אף אחד לא ידע אז שקורצבך משתמש במדים כדי להציל אותם, את אלפי היהודים שהיו בגטו. קורצבך העמיד פנים שהוא מסתכל ברשימה וצרח על פרומר בגרמנית "איך קוראים לך". אותה משאית אשר יצאה מהגטו הגיעה למפעל.

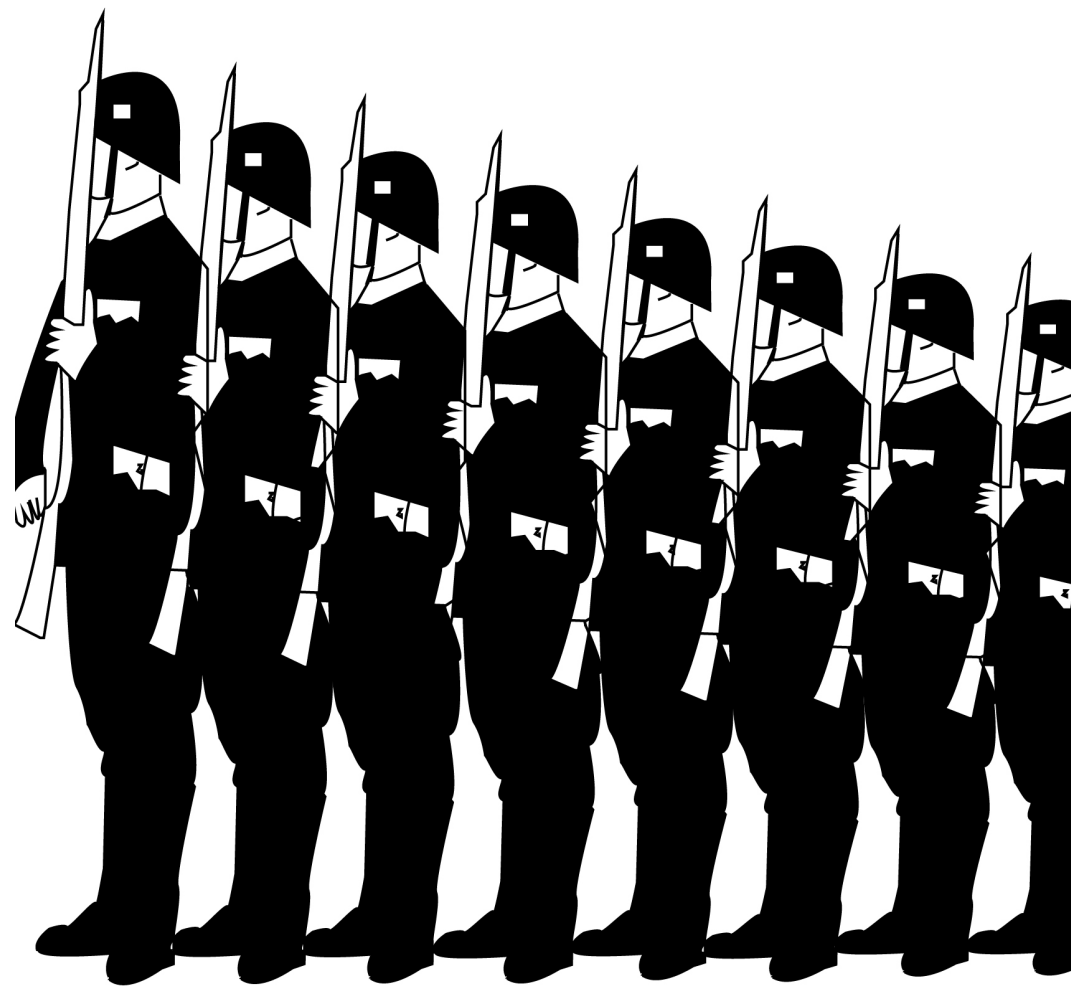
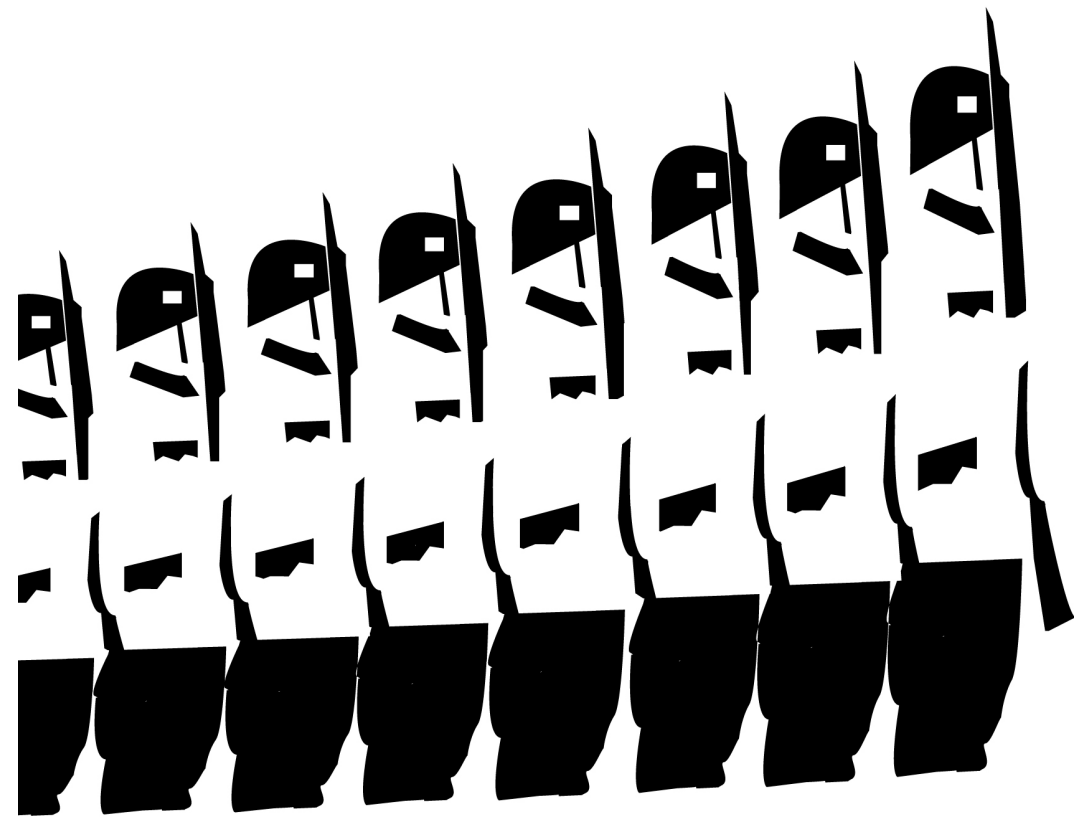
אך להפתעתו של קורצבך ועוד הרבה יהודים אחרים, בכניסה למפעל חיכו להם חמישה חיילים גרמנים. בדיעבד הבין קורצבך שהחייל הגרמני שעמד בשער גילה את מה שעשה והלשין עליו למפקדיו.

העונש היה חמור. לא רק שקורצבך והיהודים החפים מפשע נענשו, גם כל משפחתו של קורצבך נענשה. העונש ליהודים היה מוות מידי, ואילו לקורצבך מוות בייסורים. אך זה לא נגמר כאן. לאחר משפט ארוך, הצבא הגרמני החליט להעביר את קורצבך לצבא האדום והם כבר יהרגו אותו "בדרכים שלהם". מותו של קורצבך היה אכזרי, אך הוא מת עם מוסר ואנושיות.

אדולף אייכמן

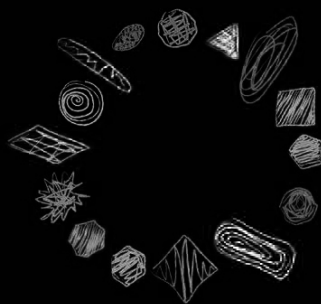
אדולף אייכמן הוא המכריע בהוצאה אל הפועל של התכנית להשמדת יהודי אירופה, שנודעה בשם הצופן שלה: "הפתרון הסופי של בעיית היהודים באירופה". חלקו של אייכמן בקביעת גורלם של יהודי אירופה בא לידי ביטוי מוחשי משנת 1938, אחרי סיפוח אוסטריה (ה"אנשלוס"). משנת 1941 ואילך ניהל את כל מערך הריכוז, הנישול מרכוש והשילוח של מיליוני יהודים לגטאות במזרח-אירופה ולמחנות ההשמדה. הוא התאים את עצמו למדיניות האנטי-יהודית המשתנה והשתדל לבצעה במסירות. בחודשי האביב ובראשית הקיץ של שנת 1944 היה אייכמן נחוש להביא בכל מחיר את יהודי הונגריה, ובכללם יהודי הבירה בודפשט, אל המשרפות באושוויץ, בעת שהרייך השלישי כבר עמד על סף קריסה. בתום המלחמה, הסתתר אייכמן, וברח להוטיקן שבארגנטינה וחי בה עם משפחתו. אבל במאי 1960 נלכד בידי סוכנים ישראלים, הועמד למשפט והוצא להורג ב-1 ביוני 1962.

תלמידי/ות היסטוריה שכבה יא
בהנחיית דנה שידן אליאש וגור סלע

תלמידי/ות מגמת אמנויות העיצוב
בהנחיית עירית תמרי וענבל הלצר

בית הספר החדש חולון

תעש"ז